2.5.2024

Sivistysvaliokunnalle

Arenen lausunto valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2025–2028

VNS 2/2024 vp

- Julkisen talouden suunnitelma vuosille 2025–2028 ei tarjoa ammattikorkeakouluille lisävälineitä saavuttaa niille asetettuja tavoitteita.
- Hallitusohjelmassa aiemmin tehtyjen päätösten myötä ammattikorkeakoulujen reaalinen perusrahoitus laskee vuoteen 2028 mennessä arviolta 35 miljoonalla eurolla. Ammattikorkeakoulujen perusrahoitus on tehtäviinsä ja tuloksiinsa nähden selkeä väliinputoaja suomalaisessa koulutusjärjestelmässä.
- Samaan aikaan käynnissä olevissa korkeakoulujen sopimusneuvotteluissa ammattikorkeakoulujen tutkintotavoitteet ovat nousemassa merkittävästi. AMK-tutkintojen tavoite tulee nousemaan vuosille 2025–2028 noin 8 000 tutkinnolla verrattuna vuosina 2020–2022 suoritettujen tutkintojen keskiarvoon.
- Korkeakoulujen on lain mukaan tulevaisuudessa kyettävä kattamaan EU- ja Eta-alueen ulkopuolisten opiskelijoiden lukuvuosimaksuilla heistä koituvat opiskelukustannukset täyskatteellisesti. Kertyneillä tuotoilla eivät kuitenkaan paikata kasvavien kotimaisten opiskelijoiden kasvavia koulutuksen kustannuksia.
- Ammatillista tutkintoa suorittavien oppivelvollisten osaamistasoa on nostettava, sillä koulutustason nosto edellyttää ammatillisesta korkeakoulutukseen siirtyvien määrän voimakasta nostamista. Kehysriihessä esitetyt leikkauksen ammatilliseen koulutukseen tuleekin kohdentaa siten, että leikkaukset kohdentuvat jo toisen asteen tai korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden koulutuksen rahoitukseen.
- Korkeakoulujen tarjoamien jatkuvan oppimisen kokonaisuuksien määrä tulee vähenemään. Vastuu jatkuvasta oppimisesta siirtyy yhä enemmän yksilön ja työnantajien resurssien varaan.
- T&K-toimintaan kohdennettavat lisärahoituksen ovat välttämättömiä, jotta saamme Suomen tuottavuuden kasvuun. Olennaisinta on kuitenkin korkeakoulujen perusrahoitus, koska vain sen avulla tuotetaan osaajia ja rakennetaan kaiken perustana olevaa kyvykkyyttä kaikkeen TKI-työhön.
- Arene pitää erityisen tärkeänä, että Business Finlandille kohdennettua lisärahoitusta T&K-toimintaan kohdennetaan instrumentteihin, jotka tukevat ammattikorkeakoulujen ja yritysten, hyvinvointialueiden ja muun julkisen sektorin sekä kolmannen sektorin kanssa tehtävää yhteistyötä.
- T&K-rahoituksen kohdentaminen hanke- ja projektirahoituksen muodossa ei kuitenkaan helpota ammattikorkeakoulujen tilannetta, sillä akuutti perusrahoituksen vaje vaikeuttaa pitkäjänteistä kyvykkyyksien rakentamista, ulkopuolisen rahoituksen hakua ja yhteistyöverkostojen luomista yritysten ja muiden kumppaneiden kanssa. Suurin T&K -problematiikkamme on osaajien puute.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto
Arene ry
www.arene.fi

2.5.2024

Koulutustaso ei nouse ilman perusrahoituksen vahvistamista

Orpon hallitus teki hallitusohjelmassaan rahoitusleikkauksia, joiden myötä ammattikorkeakoulujen reaalinen perusrahoitus tulee olemaan noin 35 miljoonaa euroa vuoden 2023 taso matalampi vuonna 2028. Korkeakouluihin kohdennetut leikkaukset ovat verrattain maltillisia verrattuna moneen muuhun hallinnonalaan, mutta haastavaksi korkeakoulujen osalta tekee samaan aikaan kasvavat tavoitteet niin koulutusmäärien kuin tutkimus- ja kehittämistoiminnan saralla. Ammattikorkeakoulujen reaalinen rahoitus on laskenut lähes 200 miljoonalla eurolla vuodesta 2012.

Käynnissä olevissa korkeakoulujen ja opetus- ja kulttuuriministeriön sopimusneuvotteluissa vuosille 2025–2028 ammattikorkeakoulujen tutkintotavoitteet ovat nousemassa merkittävästi. Nykyisten ehdotusten mukaan ammattikorkeakoulututkintoja koskevat ehdotukset nousisivat seuraavalle sopimuskaudelle noin 8 000 tutkinnolla per vuosi verrattuna vuosien 2020–2022 suoritettujen tutkintojen keskiarvoon. Tämä tarkoittaa noin kolmanneksen kasvua vuoden 2020–2022 tutkintomääriin. Myös ylempien AMK-tutkintojen tavoite on nousemassa merkittävästi. Rahoitustason lasku yhdistettynä tutkintotavoitteiden nostoon ja TKI-toiminnan lisäämiseen asettaa ammattikorkeakoulut taloudellisesti entistä ahtaampaan asemaan.

Vaikka lukuvuosimaksuja maksavat ulkomaalaiset opiskelijat kuuluvatkin vielä sopimuskaudella 2025–2028 tutkintotavoitteiden ja sitä kautta rahoitusmallin piiriin, ei perusrahoituksen taso tule riittämään kasvavan kotimaisen opiskelijajoukon kouluttamiseen. Kansainvälisten opiskelijoiden lukuvuosimaksuilla kyetään kattamaan lain edellyttämällä tavalla näiden opintojen kustannukset, mutta lukuvuosimaksujen tuotot eivät tule lisäämään resursseja suomalaisten opiskelijoiden kouluttamiseen. Perusrahoitustason lasku ja täyskatteiset lukuvuosimaksut voivat jopa lisätä korkeakoulujen kannustimia kasvattaa kansainvälisten opiskelijoiden määrää enemmän kuin suomen- ja ruotsinkielisissä ohjelmissa opiskelevia opiskelijoita.

Moninaisempi opiskelijajoukko haasteena läpäisyn parantamiselle

Kasvavat tutkintotavoitteet tarkoittavat ammattikorkeakouluissa myös yhä moninaisempaa opiskelijajoukkoa, jossa opiskelijat aloittavat opinnot yhä moninaisemmilla kyvyillä ja osaamisilla. Aloituspaikkojen lisääminen niin yliopistoissa kuin ammattikorkeakouluissa tarkoittaa, että yhä useampi ammattikorkeakouluopiskelijoiden tulee opintoihin ns. ammatilliselta polulta. Vuonna 2022 uusista AMK-opiskelijoista 47 % oli suorittanut ammatillisen tutkinnon.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus julkaisi alkuvuodesta arvioinnin ammatillisen koulutuksen tuottamasta osaamisesta suhteessa ammattikorkeakouluopintojen vaatimuksiin. **Selvityksen lopputuloksena oli, ammatillisesta koulutuksesta valmistuneilla opiskelijoilla on puutteita kirjoitus- ja lukutaidossa ja kielitaidossa, matemaattisessa osaamisessa ja opiskelutaidoissa, joita ammattikorkeakouluopinnoissa tarvittaisiin.** Näiden opiskelijoiden opiskeluvalmiuksia joudutaankin nostamaan ammattikorkeakouluissa opintojen ensimmäisen vuoden aikana, joka taas hidastaa opintojen läpäisyä ja tuo kustannuksia tutkinnon suorittamiseen korkeakoululle. Arene pitää tärkeänä, että nyt ammatilliseen koulutukseen kohdennetut leikkaukset toteutetaan siten, etteivät leikkaukset heikennä oppivelvollisten koulutuksen laatua ja lähiopetuksen määrää. Ammatillisen koulutuksen

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto
Arene ry
www.arene.fi

rahoitusmallin tulisi painottaa nykyistä enemmän juuri oppivelvollisten opetusta ja vähentää jo 2. asteen tai korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden suorittaman koulutuksen painoarvoa.

Jatkuvan oppimisen osalta sekä hallitusohjelman leikkaukset että rahoitusmallin uudistukset tulevat vähentämään korkeakoulujen julkisella rahoituksella subventoidun jatkuvan oppimisen tarjonnan määrää. Rahoitusmallin uudistuksen myötä jatkuvan oppimisen perustella jaettava rahoitus laskee yli kolmanneksella. Vaikka hallitus mahdollistaa nyt avoimen korkeakouluopetuksen hinnoittelun korottamisen 45 euroon opintopisteeltä, ilmoitti enemmistö ammattikorkeakouluista pitävänsä hinnat nykyisellään tai korottavansa hintoja vain marginaalisesti.

Hallitus heikentää opiskelijoiden sosiaaliturvaa siirtämällä opiskelijat yleisen asumistuen piiristä opiskelijoiden asumislisälle sekä lakkauttamalla aikuiskoulutustuen. Päätökset tulevat todennäköisesti hidastamaan opintojen läpäisyä sekä vaikeuttamaan korkeakouluopintoihin siirtymistä erityisesti tietyissä ryhmissä. Ammattikorkeakoulut tekevät osansa tilanteen helpottamiseksi harjoitteluiden ja työelämäläheisten pedagogisten mallien avulla. Samoin hallituksen päätös lisäleikkausten tekemisestä erityisryhmien investointiavustukseen asuntorakentamisessa voi pidemmällä aikavälillä vaikuttaa merkittävästi korkeakoulujen toimintaan. Jo nyt monilla paikkakunnilla on haasteita asuntojen löytämisessä erityisesti kansainvälisille tutkinto-opiskelijoille. Opiskelijoihin ja heidän toimeentuloonsa kohdistuu runsaasti toimia, ja niiden laadukas vaikutusten arviointi sekä opintojen sujuvuuteen että opiskelijoiden hyvinvointiin on nyt äärimmäisen tärkeää. Näin saisimme tärkeää tietoa tulevien politiikkatoimien tueksi.

Tutkimus- ja kehittämisrahoitusta soveltavaan TKI-toimintaan

Julkisen talouden suunnitelmassa on sitouduttu T&K-rahoituslain mukaiseen tutkimus- ja kehittämistoiminnan julkisen rahoituksen nostoon. T&K-toimintaan kohdennettavat lisärahoituksen ovat välttämättömiä, jotta saamme Suomen työn tuottavuuden kasvuun.

Arene pitää erityisen tärkeänä korkeakoulujen ja yritysten välisen tutkimus- ja kehittämistyön vahvistamista tukevan rahoituksen lisäämistä. Kehysriihen päätöksissä merkittävä osa T&K-toimintaan kohdennetusta lisärahoituksesta on päätetty antaa Business Finlandin jaettavaksi. Arenen pitää erittäin tärkeänä, että Business Finlandin saama lisävaltuutus kohdennetaan instrumentteihin, jotka tukevat ammattikorkeakoulujen ja yritysten yhteistyötä. Myös Suomen Akatemian rahoitusinstrumentteja tulisi kohdentaa nykyistä laajemmin soveltavaa tutkimuksen piiriin kuuluviin tutkimushankkeisiin.

Arene haluaa kuitenkin muistuttaa, että rahoituksen kohdentaminen yksin tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoitukseen ei kasvata ammattikorkeakoulujen kykyä toteuttaa lakisääteistä työelämää ja aluekehitystä edistävää ja alueen elinkeinorakennetta uudistavaa soveltavaa TKI-toimintaa. Jo nyt perusrahoituksen riittämättömyyden vuoksi ammattikorkeakoulut käytävät pienemmän osuuden perusrahoituksestaan TKI-toimintaan kuin mitä rahoitusmalli allokoi siitä korkeakouluille prosenttiosuuksien suhteessa. TKI-toiminnan laajenemisen osalta ammattikorkeakouluilla on tulossa taloudelliset rajat vastaan, joka taas vaikeuttaa

yhteistyöverkostojen kehittämistä yritysten ja eurooppalaisten kumppaneiden kanssa ja siten vaikeuttaa esimerkiksi rahoitusten hakua ja saantia eurooppalaisista rahoituslähteistä.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Riitta Konkola	Ida Mielityinen
puheenjohtaja	toiminnanjohtaja